

(O)lika uppfattningar om delaktighet och inflytande

HELENE ELVSTRAND

Varannan tisdag är det fritidshemsråd på Solens fritidshem. Gruppen på 41 elever samt fritidshemslärarna Karin och Eva samlas på den runda matan. De sitter i dubbla ringar för att alla ska få plats. Eva har satt sig mellan eleverna Samuel och Frans medan Karin håller i rådet.

Fritidshemsrådet börjar med att Karin tar fram pärmen och börjar att pricka av alla elever. Att räkna upp alla namn tar ganska lång tid och några av eleverna skruvar otåligt på sig.

När nästan alla namn är uppropade säger Adrian:

- Kan vi inte få börja leka snart, vi vill fortsätta med vårt bygge på skolgården.
- Ja, säger Martin, vi har väntat hela dagen.
- Det är inte lektid, svarar Karin, vi har fritidshemsråd och vi ska öppna förslagslådan. Adrian, Martin och ett par andra elever suckar tungt.

Karin tar upp lådan som hon har bredvid sig på golvet och säger att de ska gå igenom vad det står på lapparna. Karin frågar om Maja kan hjälpa henne att läsa. Maja ställer sig bredvid Karin som ger henne lappar som hon börjar läsa. Ibland är det svårt att se vad det står och när Maja läser fel skrattar några elever. På lapparna har elever skrivit förslag på aktiviteter. Det står till exempel Äta på Donken, Få mer datortid och Gå till Sveas lekfabrik. När Maja läst upp lapparna tar Karin tillbaka dem och säger:

- De här larvlapparna om lekfabrik och dator tar vi undan. Ni vet redan att såna saker kan vi inte göra i fritidshemmet. Eftersom det nästan inte finns några ordentliga lappar så pratar vi i stället om att hur vi ska göra på drop-in-fikat som vi har nästa vecka. Resten av diskussionen under fritidshemsrådet handlar om vad eleverna ska baka.

Efteråt börjar Eva, som varit ganska passiv vid fritidshemsrådet, att fundera över vad det var som hände. Personalen på Solens fritidshem har vid flera

tillfällen pratat om att det är viktigt att eleverna har inflytande och har därför avsatt tid för fritidshemsråd. Ändå känns inte dessa tillfällen alltid helt bra, tycker Eva. Hon och Karin har arbetat länge tillsammans och hon bestämmer sig för att ta upp frågan vid nästa planeringstid i arbetslaget.

På torsdagen träffas hela Solens arbetslag för gemensam planering. Arbetslaget består av Karin och Eva, som båda är fritidshemslärare, fritidsledaren Samir och elevassistenten Patrick. När de ska utvärdera veckans aktiviteter föreslår Eva att de ska prata om syftet med fritidshemsrådet.

- Det är ju för att det är viktigt att ungarna får vara med och ha inflytande, säger Karin.
- Det tycker vi nog alla, svarar Eva, men ibland känns det mest som om vi har det för att vi måste.
- Det verkar inte riktigt som om eleverna tycker att det är vare sig kul eller viktigt. Ja, sist blev det ju jättetransigt, säger Karin. Eleverna hade lagt så larviga förslag i förslagslådan. De vet ju att vi aldrig går på Mc Donalds på fritids. Det känns som eleverna måste bli mer ansvarstagande innan vi kan ge dem mer inflytande.
- Vi kanske ska gå tillbaka fundera över vad vi vill med elevinflytande, säger Patrick. Kan inte var och en fundera och skriva ner några tankar tills nästa gång vi ses?

Den kommande veckan är stressig men trots det har var och en tagit sig tid att skriva ner några tankar. Eva inleder samtalet:

- Jag skulle gärna vilja fundera över fler sätt att jobba med inflytande. Fritidshemsrådet är ett sätt men där tänker jag att inte alla kommer till tals. Jag vill hitta andra sätt, i det lilla.
- Ja, det låter ju fint, flikar Karin in, men jag vill visa min lapp, som jag tycker är en förutsättning för att det du skriver ska kunna bli verklighet. Karin håller upp lappen där hon med versaler skrivit ANSVAR=INLYTANDE. Jag vill lyfta fram det jag sa förra veckan. Eleverna måste ta större ansvar om de ska få vara med och ha inflytande. Jag tycker inte alls den här elevgruppen är bra på det. Igår hade de missat att städa i hemvrån igen och jag fick så klart sura blickar av Agneta i förskoleklassen när jag kom i morse. De måste först visa att de är mogna, annars går det inte.
- Jag har inte hunnit att fundera så mycket men jag skulle önska att vårt fritidshem var som ett smörgåsbord, avbryter Patrick. Alltså, när man kommer hit ska man få välja vad man vill göra. Det ska vara kul och spännande. Samir har suttit tyst hela tiden och Eva vänder sig till honom och frågar:
  - Vad tänker du Samir? Samir svarar att han, som är med eleverna hela dagen, tycker att många av eleverna är trötta och att de ibland bara behöver få vila. Det gäller speciellt en del av de elever som han jobbar med mycket under dagen.
  - En sak till, säger Patrick. Jag tycker att eleverna behöver ramar men ibland tänker jag att vi säger nej till saker för slentrianmässigt, för att det är lättare att säga nej än ja.
  - Ja men, avbryter Karin, gå till Sveas Lekfabrik, det kommer vi aldrig få pengar till! Det håller Patrik med om.

- Men vi skulle kunna göra ett eget lekland istället, föreslår han.

Vid nästa fritidshemsråd samlas eleverna som vanligt i ringen. Thea frågar vem som ska öppna förslagslådan. Eva svarar att de skulle vilja höra vad eleverna tycker bra och vad som kan bli bättre på fritidshemmet. Melker räcker snabbt upp handen och ropar att han vill säga något. Samir säger att de ska snart lyssna på alla men först ska de få tänka efter lite och prata med kompiserna som sitter bredvid dem. Melker tar besviket ner handen men vänder sig till Maja som sitter bredvid honom och börjar prata. Intensiva samtal tar fart. De vuxna går runt och lyssnar. Efter en stund säger Samir:

- Nu vill vi lyssna på era tankar! Vem vill börja? Flera ivriga händer sträcks upp i luften. Azima får ordet först:
  - Jag är så himla trött när jag kommer till fritids och då tycker jag att det är dåligt att man måste börja med att ha uterast.
  - Ja, hakar Viktor på, vi har ju nyss haft lunchrast. Flera elever beskriver att de gärna skulle vilja välja om de ska vara ute eller inne.
  - Jag tycker att det är så tråkigt för precis när man gått ut ska man gå in igen, säger Ludvig.
  - Oj, säger Eva det här med ute eller inne verkar vara en viktig fråga för er. Det har jag inte riktigt förstått tidigare. Vi vuxna vill ju gärna att ni går ut en stund på eftermiddagen för att orka och för att ni ska få möjlighet att springa av er annars blir det lätt stummigt. Hur skulle vi kunna göra då? Fanny räcker upp handen och föreslår:
  - Kan inte några vara ute först och några andra sen? Då blir det ju inte så trångt inne. Eva svarar att det är en bra idé. De vuxna behöver prata om det och sen kan de ta upp det igen på nästa fritidshemsråd.
  - Nu har vi en punkt till, säger Samir. På förra fritidshemsrådet låg det en lapp i förslagslådan där det stod att ni ville gå till Sveas lekfabrik. Det är en sak som är svår att göra på fritids, det kostar mycket pengar och att det är krångligt att tas sig dit. Men vi har funderat och tänkt att vi skulle kunna göra en lekfabrik tillsammans i gymnasalen. Några av er vill kanske vara med och göra lekfabriken tillsammans med mig? Många händer sträcks upp i luften. Samir föreslår att åtta elever kan vara lagom och eftersom många vill vara med får de dra lott.
- På måndagen samlar Samir de åtta elever som lottats ut att vara med och ordna lekfabriken. Med sig har han ett stort papper och berättar att på pappret ska de skriva upp vad de ska göra.
- Men först behöver ni berätta för mig om Sveas lekfabrik. Jag har aldrig varit där. Vad kan man göra?
  - När man kommer dit måste man ha ett band runt armen som gör att man får leka, säger Tage. Andra elever fyller i och säger så kan man hoppa, springa och ha kul och att man leker tillsammans. Under de 40 minuter som lekfabriksgruppen träffas bestämmer de vilka olika aktiviteter som ska finnas i gymnasalen som studsmatta, hinderbana och att en grotta också ska byggas upp med hjälp av filter. De bestämmer också att gruppen ska tillverka band att ha runt armen till alla på fritidshemmet och själva aktiviteten ska avslutas med ett Mellis där man också kan köpa popcorn i en popcornkiosk. Under aktiviteten ska eleverna i gruppen gå runt och hjälpa sina kompisar i de olika

aktiviteterna. Eleverna fördelar de olika uppgifterna sins emellan och sen börjar en febril vecka på Solens fritidshem där inbjudan skrivs, armband tillverkas och popcornstrutar limmas.

Äntligen är det dags! Samir och lekfabriksgruppen har direkt när fritidshemstiden börjat gått till gymnasalen. De ställer i ordning de olika redskapen och positionerar sig på de olika stationerna. När resten av fritidsgruppen anländer är allt klart. De får ett band runt sin hand och visas runt av sina kompisar i lekfabriksgruppen. Sen följer en timme av lek och provande av de olika banorna. Flera elever instruerar vid de olika stationerna och Simon och Freja går runt och fotar de olika aktiviteterna.

På nästa veckas fritidshemsråd visar Simon och Freja de bilder som de tagit av lekfabriksaktiviteten. Tillsammans hjälps eleverna åt att skriva ner tankar kring bilderna och utvärdera aktiviteten. Det är många bilder som leder till skratt och när eleverna får frågan om vad de gillade Lekfabriken svarar många att det var kul, popcornen var goda och att det var bäst att få vara med och sköta och bestämma. Samir säger att fler kommer få chansen och få planera aktiviteter för andra.

Förslag till diskussionsfrågor

- Personalen på Solens fritidshem har olika synsätt på elevers rätt till delaktighet. Hur tänker ni kring det?
- Fritidshemmet Solen erbjuder två arenor för elevers delaktighet; förslagslådan och fritidshemsrådet. Vilka möjligheter och utmaningar ser ni med respektive metod?
- Hur kan personalen på Solens fritidshem komma vidare i sitt arbete med elevers delaktighet?